

Övervakning 2016 och 2017 av vårrastande gäss, svanar och tranor i Norrbottens och Västerbottens kustland

Adriaan "Adjan" de Jong

Sveriges Lantbruksuniversitet
Institutionen för Vilt, Fisk och Miljö

Rapport 7

Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Wildlife, Fish, and Environmental Studies

Umeå 2017

Denna serie rapporter utges av Institutionen för Vilt, Fisk och Miljö vid Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå med början 2011.

This series of Reports is published by the Department of Wildlife, Fish, and Environmental Studies, Swedish University of Agricultural Sciences, Umeå, starting in 2011.

E-post till ansvarig författare   adriaan.de.jong@slu.se
E-mail to responsible author

Nyckelord   Gås, Sångsvan, Trana, Flyttning, Rastlokal
Key words

Ansvarig utgivare   Göran Ericsson
Legally responsible

Institutionen för Vilt, Fisk och Miljö
Sveriges lantbruksuniversitet
901 83 Umeå

Adress   *Department of Wildlife, Fish, and Environmental
Address   Studies
Swedish University of Agricultural Sciences
SE-901 83 Umeå
Sweden*

Övervakning 2016 och 2017 av vårrastande gäss, svanar och tranor i Norrbottens och Västerbottens kustland

**Adriaan "Adjan" de Jong
Inst f vilt, fisk och miljö
Sveriges Lantbruksuniversitet
901 83 Umeå**

**Rapport till Trafikverket Region Nord och Länsstyrelsen i Norrbotten
2017-10-30**

Innehåll	Sidan
1. Sammanfattning	3
2. Inledning	5
3. Metodik	7
4. Resultat	11
4.1. Generellt	11
4.2. Lövånger	15
4.3. Skellefteå	17
4.4. Luleå	19
5. Observationer av övriga gås- och svanarter	21
6. Referenser	22

1. Sammanfattning

Här redovisas resultaten för 2016 och 2017 från varannandagsräkningarna av vårastande svanar, gäss och tranor längs norra Norrlandskusten. Studien har genomförts på uppdrag av Trafikverket Region Nord och Länsstyrelsen i Norrbotten för att skapa besluts- och utvärderingsunderlag för kommande samhällsprojekt, främst infrastrukturprojekt. Fåglarna räknades på ett standardiserat sätt medan de sökte föda eller vilade på jordbruksmark under dagtid.

Totalt inräknades årligen drygt 50 tusen individer inom undersökningsområdena Luleå, Skellefteå och Lövånger (nytt sedan 2016). Totalt fanns som mest mellan cirka 6500 (2017) och 7500 (2016) av dessa stora växtätande fåglar inom studieområdet.

Kring Luleå räknades fler sädgäss än inom de andra undersökningsområdena. Summorna för tranor var högst kring Skellefteå, för 2017 även för sångsvan och grågås. Andelen grågäss bland fåglarna inom Lövånger var påfallande hög: 24 % i 2016 och 30 % i 2017. Motsvarande siffror för Luleå-området var t.ex. 14 % respektive 16 %.

Antalet fåglar varierade således markant mellan åren, undersökningsområdena, arterna och över säsongen, vilket bekräftar att beslut bör fattas på basis av fleråriga dataserier och en mångsidig lägesbeskrivning. Detaljeringsgraden i detta datamaterial tillåter noggranna analyser och välgrundade prognoser.

Författaren tackar Trafikverket Region Nord, Länsstyrelsen i Norrbotten, Mattias Laisfeldt och Rolf Gustafsson för gott samarbete och Kjell Sjöberg för omslagsbilden.

Bild på framsidan:

Sångsvanar och kanadagäss är bland de första vårastande storfåglar som anländer till studieområdet. Foto: Kjell Sjöberg.

2. Inledning

I början av 2012 beslöt Trafikverket Region Nord och länsstyrelserna i Norr- och Västerbotten att påbörja ett program för övervakning av vårflyttande svanar, gäss och tranor som rastar längs norra norrlandskusten (nedan benämnt studieområdet). Räkningarna våren 2012 genomfördes enligt den överenskomna flerårsplanen (de Jong 2012, de Jong 2014A). Inför säsongen 2013 beslöt dock Länsstyrelsen i Västerbotten att byta metod (de Jong 2014B) medan de övriga parter valde att fortsätta med samma metod och ett rullande schema bestående av två år med fågelräkningar och två års uppehåll (de Jong 2014C). Nu har andra perioden med räkningar genomförts och härmed presenteras resultaten för 2016 och 2017. En sammanlagd redovisning för resultaten från 2012, 2013, 2016 och 2017 planeras också.

Gäss, svanar och tranor är stora växtätande fågelarter som på vårflyttningens rastlokaler födosöker på jordbruksmarker runt traditionellt nyttjade sovplatser i väntan på att bege sig till sina häckningslokaler. Beroende på art ligger dessa häckningslokaler allt från mellan rastlokals närområde till flera hundra kilometer bort. Räkningar på våren ger ett bättre mått på en arts beståndsutveckling än räkningar på hösten därför att en betydligt större andel av fåglarna som är närvarande på våren faktiskt är häckande fåglar jämfört med räkningar under höst och vinter. För skygga arter som häckar utspridda i svårtillgängliga trakter är räkningar av vårrastande individer det bästa sättet att följa häckande beståndens storlek och antalsutveckling. Här gäller detta främst sädgås och trana. Det är dock värt att påpeka att räkningar av rastande fåglar inte ger oss information om häckningsområdets utbredning med mindre än att kompletterande studier gjorts av fåglarnas verkliga rörelser. Utan sådana studier kan man bara gissa vart fåglarna är på väg. För sädgåsen har forskning med halsringar och sändare gett oss en bra bild av var de individer som passerar Norrlandskusten verkligen häckar och ruggar. För de övriga arterna saknas denna kunskap fortfarande.

Studieområdet omfattade ursprungligen kustlandskapen mellan Hörnefors söder om Umeå och inre Persöfjärden norr om Luleå. Studieområdet ligger norr om den del av Norrlandskusten (mellan Gävle och Nordmaling) där relativt få flyttande gäss, svanar och tranor stannar för att rasta. Flertalet svanar och gäss som rastar inom studieområdet har således med all sannolikhet flygit non-stop från rastlokaler i Mälardalen och i Uppland (de Jong et al. 2013, Heinicke & de Jong 2013). Många individer rastar också i flera av undersökningsområdena efter varandra, Umedeltat och Brånsjön inkluderade (de Jong opublicerade data). En betydande andel av tranorna kommer däremot till området via Finland och har passerat Norra Kvarken.

De arter som omfattas av detta övervakningsprogram är i huvudsak sångsvan (*Cygnus cygnus*), sädgås (*Anser fabalis*), grågås (*Anser anser*), kanadagås (*Branta canadensis*) och trana (*Grus grus*). Alla dessa arter utom kanadagåsen förekommer regelbundet med dagssummor på över 1000 individer inom studieområdet. Kanadagåsens förekomst är mindre stark koncentrerad till enstaka rastlokaler och resultaten från räkningarna speglar därför beståndsstorleken inte lika bra. Artens numerär och utbredning skilldras dock rätt så bra av de normala häckfågelinventeringarna (Green et al. 2017). Flera andra gåsararter förekommer också men i mycket mindre antal: bläsgås (*Anser albifrons*), fjällgås (*Anser erythropus*), spetsbergsgås (*Anser brachyrhynchus*), vitkindad gås (*Branta leucopsis*), prutgås (*Branta bernicla*), stripgås (*Anser indicus*) och snögås/blågås (*Anser/Chen caerulescens*). Även enstaka exemplar av mindre sångsvan (*Cygnus columbianus*) och svart svan (*Cygnus atratus*) ses ibland. Ingen av dessa ovanliga arter eftersöks speciellt inom detta övervakningsprogram (vissa är mycket svårobserverade i samband med storskaliga fågelräkningar) men alla observationer registreras. Av dessa arter är vitkindad gås och spetsbergsgås tydligt stadda i ökning och deras antal blir därför intressanta att följa framöver.

Sångsvanarna och kanadagässen brukar anlända först till norra norrlandskusten, sädgässen och grågässen kommer därefter och sist brukar tranorna komma. Den exakta tidpunkten för arternas ankomst bestäms till stor del av väderförhållandena och snösmältningen söder om respektive rastlokal medan avfärden bestäms av situationen längre fram utefter flyttvägen. Om fåglarna lockas att lämna sydliga lokaler tidigt pga av tidig ”vår” och samtidigt hindras från att flytta vidare på grund av ogynnsamma förhållanden (kyla och snötäcke) längre fram utmed resvägen stannar fågelströmmen upp och dagssummorna liksom uppehållstiderna ökar. En sen vår i söder och ”öppna portar” mot norr leder istället till snabb genomströmning och låga antal, speciellt om detta inträffar sent på säsongen när fåglarna har börjat få bråttom till häckningsplatserna. Våren 2016 ankom fåglarna tidigt och kunde flytta vidare tämligen snabbt. Våren 2017 började med ett relativt tidigt inflöda av sångsvanar, grågäss och kanadagäss men därefter gick utvecklingen i stå för närmare tre veckor. Även därefter tog det närmare tio veckor innan merparten av fåglarna hade lämnat studieområdet. Dessa mellanårsvariationer visar på behovet av flera års observationer som underlag för välunderbyggda beslut.

3. Metodik

Metodiken bygger på erfarenheter från räkningarna som genomfördes i samband med bygget av Botniabanan genom Umedeltat (Sjöberg & de Jong 2014). Dessa räkningar pågick 2004-2009¹ och omfattade undersökningsområdena Umedeltat, Brånsjön, Skellefteå och Luleå (Figur 1). Kärnan i denna metodik är att samma person år efter år under dagtid räknar fåglarna varannan dag under rastsäsongen genom att på ett standardiserat sätt spana av jordbrukslandskapet inom ett undersökningsområde uppdelat i en mängd delområden. Tidpunkt, antalet fåglar och miljöförhållandena bokförs per delområde och besökstillfälle. Nuvarande program tillämpar samma metod som de tidigare varannandagsräkningarna, om än med vissa justeringar av rutten och delområden (se även nedan). Arterna som ingår i studien är sångsvan, sädgås, grågås, kanadagås och trana. Övriga svan- och gåsararter räknas också men eftersöks inte aktivt. Fåglarna räknas när de söker föda eller vilar på jordbruksmark under dagtid. Målet är att täcka in all jordbruksmark som nyttjas av fåglarna inom respektive undersökningsområde. För säkerhets skull räknas även de viktigaste sovplatserna under dagtid.

I samband med att det nya övervakningsprogrammet startade i 2012 beslöts att komplettera räkningarna kring Luleå med räkningar av fågelförekomsten längs Luleälven. Bland annat genom detaljstudier av halsringmärkta sädgäss hade det nämligen uppdagats att betydande mängder vårastande fåglar uppehöll sig mellan Bälinge och Unbyn på sydvästra sidan om Luleälven. Tidigare räkningar var endast koncentrerade kring Ersnäs och Persöfjärden.

I mitten av 2010-talet avslöjade positionsdata från sädgäss märkta med GPS-sändare betydande förekomster av vårastande fåglar väster om E-4an i trakterna av Lövånger. Tillsammans med redan tidigare kända (fast oregelbundna) förekomster öster om E4 vid Lövånger föranledde detta en komplettering av övervakningsprogrammet med ett nytt undersökningsområde: Lövånger. Vid jämförelser inom det nuvarande övervakningsprogrammet och speciellt vid jämförelser med tidigare räkningar bör dessa förändringar beaktas. För innevarande rapport gäller dock att undersökningsområdena och delytorna är identiska (Figur 2). Observera att effekten av dessa ändringar kan analyseras och vid behov elimineras i framtida jämförelser då alla data är bokförda på delområdesnivå. Dessa delområden har i stora drag hållits konstanta över tiden.

Under 2016 och 2017 räknades undersökningsområdena Lövånger och Skellefteå av Mattias Laisfeldt och Luleå av Rolf Gustafsson. Startpunkten och slutpunkten för serierna av räkningar bestämdes i samråd mellan Adriaan de Jong och inventerarna utifrån ambitionen att täcka in merparten av arternas rastperiod, speciellt sädgässens (Tabell 1). Målet har varit att räkningarna kring Skellefteå och Luleå skulle ske på samma dag men i 2016 skedde inte detta genom ett missförstånd hos inventeraren i Luleå. Av logistiska skäl räknas ytorna söder om Skellefteälven som ingår i undersökningsområdet Skellefteå numera (oftast) på samma dag som Lövånger.

Inom varje undersökningsområde räknades fåglarna inom ett antal på förhand fastlagda delområden. Delområdena spanades av från fasta observationspunkter eller från vägsträckor genom/längs delområdet. Observationspunkterna och dess ordning var valda för att minska risken för dubbelräkningar eller missade individer till följd av fåglarnas förflyttningar under dagen. I princip räknades alla delområden i samma turordning, men avvikelser tilläts om förhållandena påkallade detta. Det var inventeraren som avgjorde detta från fall till fall. Inventeringsrutten Lövånger omfattade 19 delområden, den kring Skellefteå 18 och kring Luleå 45. För varje besök inom ett delområde noterades tidpunkt och procentuella

¹ På privat initiativ inventerades undersökningsområdena Umedeltat och Brånsjön även under 2010 och 2011. Även för Skellefteå finns data för 2011. Dessa data är tillgängliga för framtida jämförelsestudier.

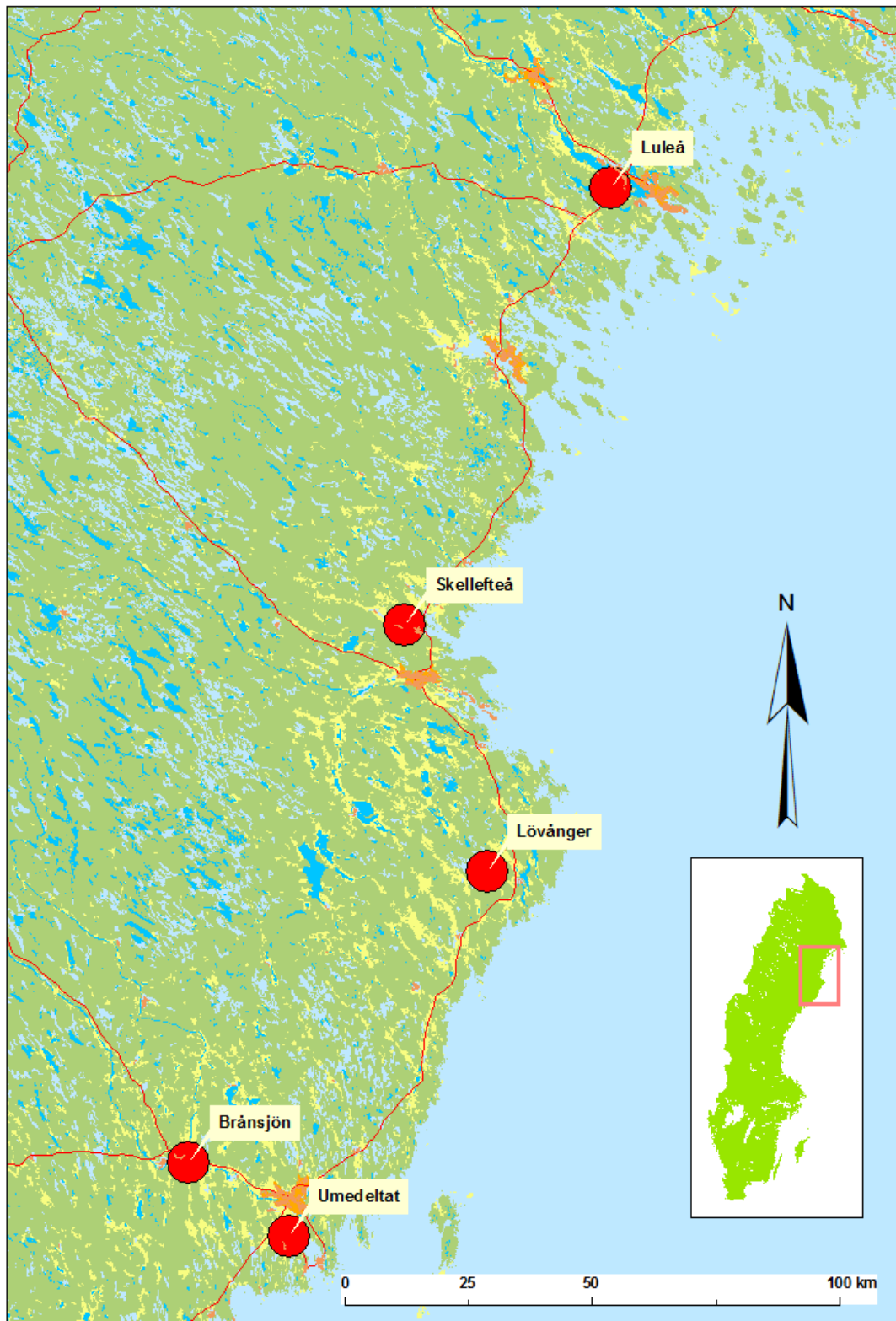
utbredningen av snötäcke och flödvattenpölar. Arealerna av mark och vatten som spanats av var för Lövånger totalt 2478 ha, för Skellefteå 2608 ha och för Luleå 6600 ha, sammanlagt 11 686 ha.

Inventerarna noterade sina observationer på förtryckta protokoll. Materialet datalades av Adriaan de Jong och inventerarna kontrolläste utskrifter av datafilen mot sina protokoll. Eventuella rättningarna infördes av Adriaan de Jong som också gjorde alla analyser.

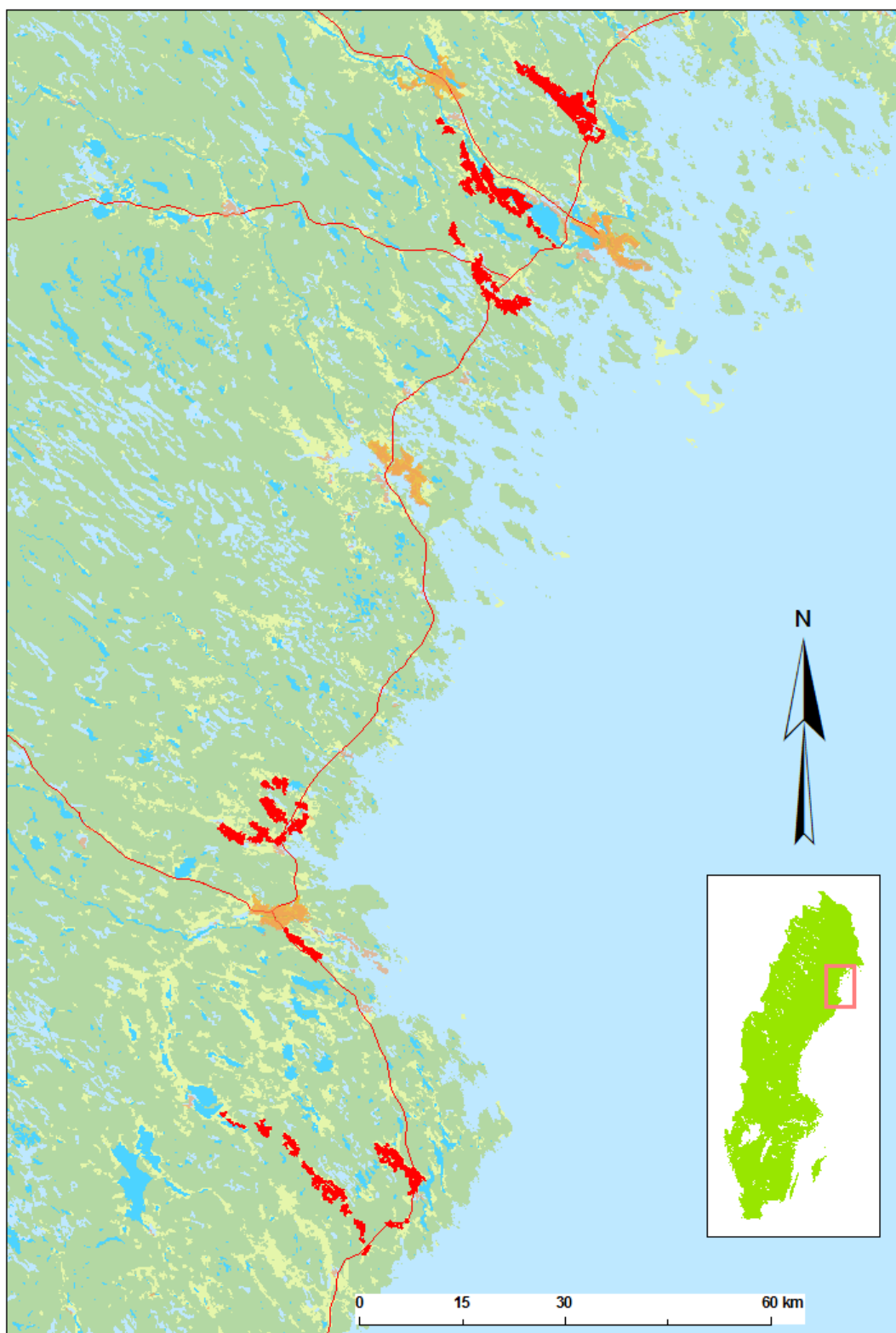
Vissa räkningar eller besök hos enstaka delområden omöjliggjordes av svåra väderförhållanden (främst kraftig snöfall eller tätt dimma) eller logistiska problem (t.ex. översvämningar eller blockerade vägar). Dessa bortfall redovisas på inventerarnas protokoll och anges som "NA" i de levererade datafilerna. För framtida detaljanalyser kan därför hänsyn tas till detta.

Tabell 1. Räkneperiodernas start- och slutdatum, samt antalet räkningar per studieområde för 2016 (A) och 2017 (B).

Område	Startdatum	Slutdatum	Antalet räkningar
A			
Luleå	2016 – 04 - 13	2016 – 05 - 04	12
Skellefteå	2016 – 04 - 10	2016 – 05 - 02	11
Lövånger	2016 – 04 - 13	2016 – 05 - 01	8
B			
Luleå	2017 – 04 - 20	2017 - 05 - 14	13
Skellefteå	2017 – 04 - 02	2017 – 05 - 04	11
Lövånger	2017 – 04 – 05	2017 – 05 - 03	9

Figur 1. Undersökningsområdenas ungefärliga placering inom studieområdet längs norra norrlandskusten. Områdena Brånsjön och Umedeltat ingick inte i övervakningen för säsong 2016 och 2017.

Figur 2. Arealerna som ingick i räkningarna 2016 och 2017. Ytorna finns även som .shp filer för användning i GIS program. För närmare information: kontakta författaren eller berörd myndighet/verk.

4. Resultat

4.1. Generellt

Totalt räknades drygt 50 tusen svanar, gäss och tranor under både 2016 och 2017 (Tabell 2 och 3). Notera dock att antalet räkningar skiljer sig något mellan åren (Tabell 1). Fördelningen av antalen mellan undersökningsområdena skiljer sig markant mellan 2016 och 2017. Under 2017 ökade andelen fåglar räknade inom Lövånger från 12 till 21 % av det totala antalet inräknade individer. Detta beror främst på att räkningarna inom detta område kunde tajmas bättre i 2017 än i 2016, då räkningarna inom Lövånger var nya och säsongsstarten väldigt abrupt. Andelen individer som räknades inom undersökningsområde Luleå minskade däremot från 53 % i 2016 till 35 % i 2017, trots relativt vältajmade räkneperioder båda dessa år.

Sädgåsen var antalsmässigt den dominerande arten inom detta övervakningsprogram (Fig. 3 och 4). Detta beror till viss del på att perioderna för räkneinsatserna i första hand väljs utifrån denna arts förekomst. En del tidiga sångsvanar räknas därför inte in, speciellt om rastsäsongen är tidig. Även en del lokalt häckande kanadagäss brukar ha lämnat studieområdet när räkningarna startar. För en rättvis jämförelse mellan de olika arternas förekomst/nyttjande av undersökningsområdena krävs ett mera omfattande (= längre och därmed dyrare) schema av räkningar.

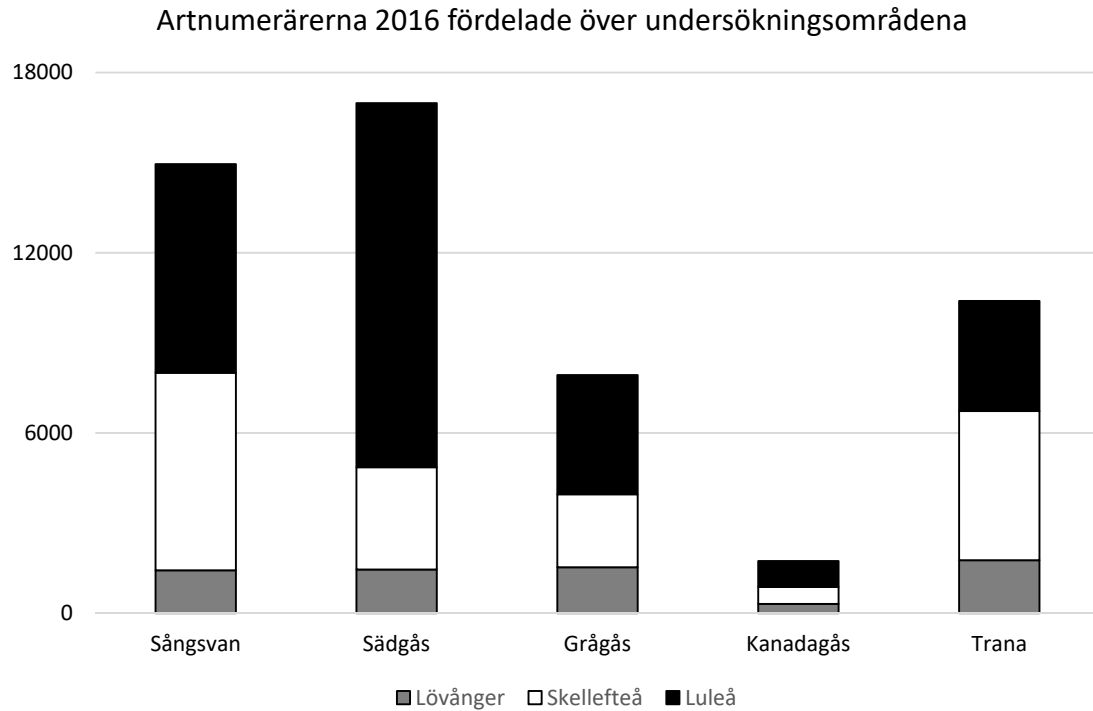
För att illustrera flödet av de studerade arterna genom hela studieområdet har antalen för de enskilda undersökningsområdena slagits ihop enligt Tabell 4 och 5. Systemet haltar något då inte alla räkningarna kunnat genomföras på exakt samma dag på grund av väderförhållanden och logistiska begränsningar. Vid hopslagningen av resultat från olika datum har hänsyn tagits till fåglarnas flytttriaktning mot norr. Totalerna över säsong 2016 respektive 2017 framgår av figur 5 och 6. Av figurerna framgår att rastsäsongen 2016 var både tidigare och kortare än den för 2017.

Tabell 2. Totala antalet inräknade vårrastande svanar, gäss och tranor inom undersökningsområdena Lövånger, Skellefteå och Luleå våren 2016.

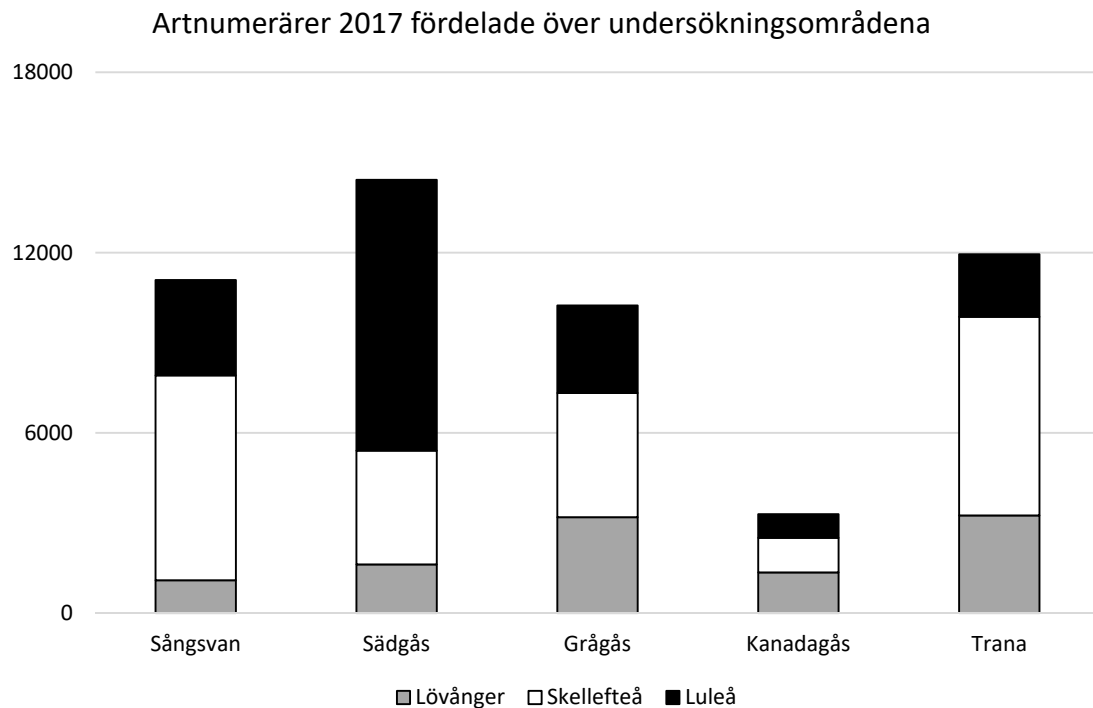
	Sångsvan	Sädgås	Grågås	Kanadagås	Trana	Totalt	%
Lövånger	1429	1456	1528	308	1767	6488	12
Skellefteå	6572	3406	2430	566	4962	17936	34
Luleå	6950	12116	3968	866	3667	27567	53
Totalt	14951	16978	7926	1740	10396	51991	

Tabell 3. Totala antalet inräknade vårrastande svanar, gäss och tranor inom undersökningsområdena Lövånger, Skellefteå och Luleå våren 2017.

	Sångsvan	Sädgås	Grågås	Kanadagås	Trana	Totalt	%
Lövånger	1095	1619	3193	1357	3252	10516	21
Skellefteå	6820	3788	4136	1146	6611	22501	44
Luleå	3173	9018	2911	791	2082	17975	35
Totalt	11088	14425	10240	3294	11945	50992	

Figur 3. Totalt inräknade antal per art och undersökningsområde 2016. Observera att antalet räkningar varierar mellan undersökningsområdena.

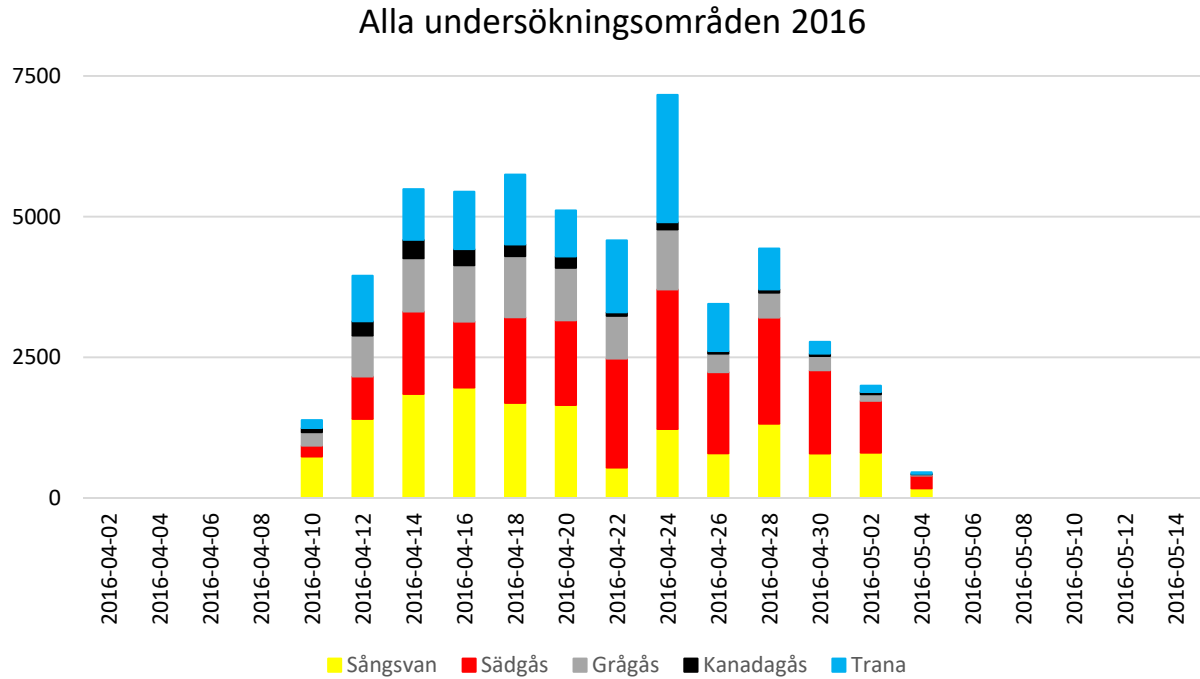
Figur 4. Totalt inräknade antal per art och undersökningsområde 2017. Observera att antalet räkningar varierar mellan undersökningsområdena.

Tabell 4. Summeringsdiagrammet för räkningarna inom undersökningsområdena 2016.

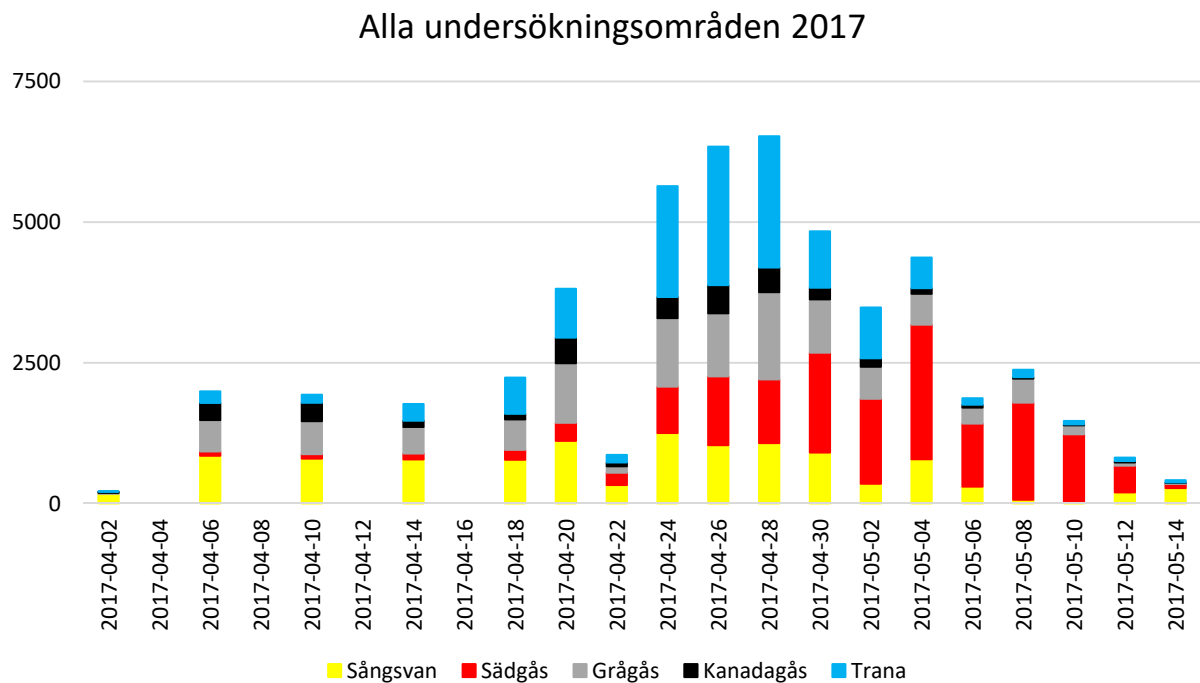
Summeringsdatum	Lövånger	Skellefteå	Luleå
2016-04-10		2016-04-10	
2016-04-12		2016-04-12	2016-04-13
2016-04-14	2016-04-13	2016-04-14	2016-04-15
2016-04-16	2016-04-15	2016-04-16	2016-04-17
2016-04-18	2016-04-17	2016-04-18	2016-04-19
2016-04-20		2016-04-20	2016-04-21
2016-04-22	2016-04-21		2016-04-23
2016-04-24	2016-04-23	2016-04-24	2016-04-25
2016-04-26		2016-04-26	2016-04-28
2016-04-28	2016-04-27	2016-04-28	2016-04-29
2016-04-30	2016-04-29	2016-04-30	2016-05-01
2016-05-02	2016-05-01	2016-05-02	2016-05-03
2016-05-04			2016-05-04

Tabell 5. Summeringsdiagrammet för räkningarna inom undersökningsområdena 2017.

Summeringsdatum	Lövånger	Skellefteå	Luleå
2017-04-02		2017-04-02	
2017-04-04			
2017-04-06	2017-04-05	2017-04-06	
2017-04-08			
2017-04-10		2017-04-10	
2017-04-12			
2017-04-14	2017-04-11	2017-04-14	
2017-04-16			
2017-04-18		2017-04-18	
2017-04-20	2017-04-19	2017-04-20	2017-04-20
2017-04-22			2017-04-22
2017-04-24	2017-04-23	2017-04-24	2017-04-24
2017-04-26	2017-04-25	2017-04-26	2017-04-26
2017-04-28	2017-04-27	2017-04-28	2017-04-28
2017-04-30	2017-04-29	2017-04-30	2017-04-30
2017-05-02		2017-05-01	2017-05-02
2017-05-04	2017-05-03	2017-05-04	2017-05-04
2017-05-06			2017-05-06
2017-05-08			2017-05-08
2017-05-10			2017-05-10
2017-05-12			2017-05-12
2017-05-14			2017-05-14

Figur 5. ”Dagssummor” för räkningarna kring Lövånger, Skellefteå och Luleå 2016. Antalen för de olika undersökningsområdena är kombinerade enligt tabell 4. Observera att inte alla datum (t.ex. 22 och 26 april) representerar fullständiga räkningar.

Figur 6. ”Dagssummor” för räkningarna kring Lövånger, Skellefteå och Luleå 2017. Antalen för de olika undersökningsområdena är kombinerade enligt tabell 5. Observera att inte alla datum (t.ex. 22 april) representerar fullständiga räkningar.

4.1. Lövånger

Förekomsten av vårrastande svanar, gäss och tranor inom undersökningsområdet Lövånger dokumenterades under perioden 13 april – 1 maj 2016 (Tabell 6, Figur 7) samt perioden 5 april – 3 maj 2017 (Tabell 7, Figur 8). Tyvärr var vi inte riktigt beredda på den tidiga säsongen 2016 och detta första år missades alltså en del av de tidiga fåglarna, antagligen speciellt sångsvanarna. I 2017 var vi beredda men detta år kom inflödet av rastande fåglar av sig och först mot slutet av april ökade antalet rejält.

Lövånger visade sig vara grågässens och tranornas undersökningsområde. Speciellt i 2017 dominerade dessa arter med 30 respektive 31 procent (övriga gässen ej inräknade). Sångsvanarna däremot utgjorde endast en begränsad andel: 22 % in 2016 och 10 % i 2017. För 2016 kan detta delvis bero på den missade säsongstarten men för 2017 var täckningen av säsongen god. Andelen sädgäss var 22 och 15 % för 2016 respektive 2017.

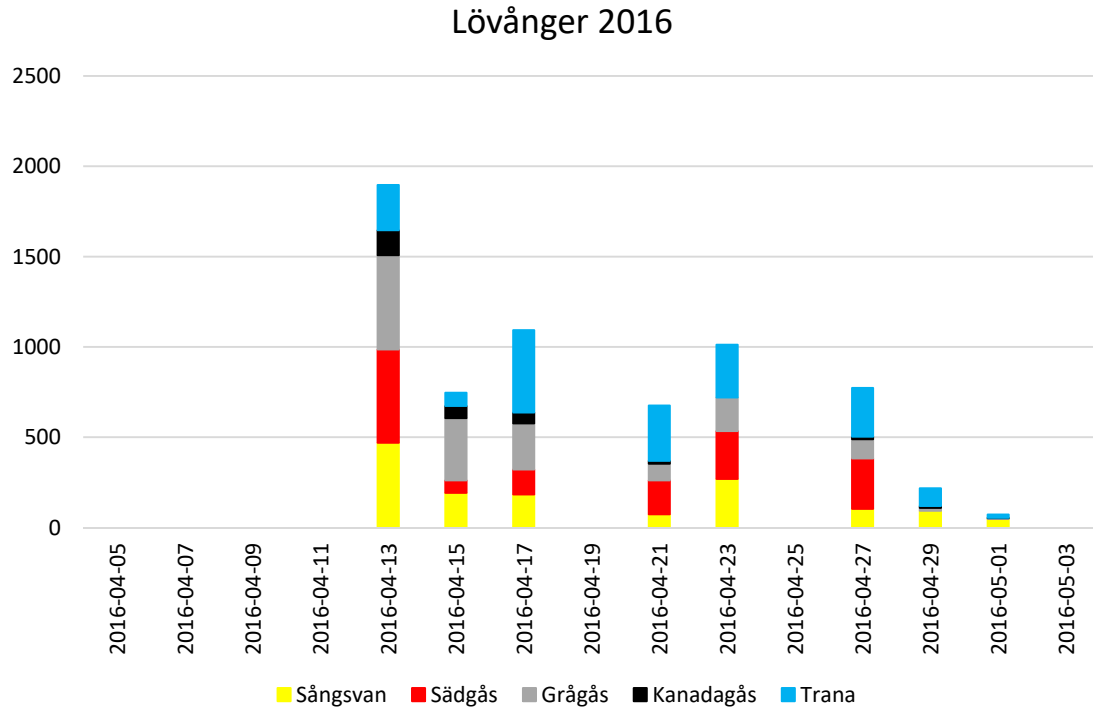
Totalt över 2016 och 2017 utgjorde antalet individer inräknade inom undersökningsområdet Lövånger 16,5 % av alla inräknade fåglar, trots en delvis missat säsong i 2016. Detta innebär att beslutet av inkludera detta nya undersökningsområde i övervakningsprogrammet var välgrundat.

Tabell 6. Antalen av vårrastande svanar, gäss och tranor inräknade inom undersökningsområdet Lövånger våren 2016.

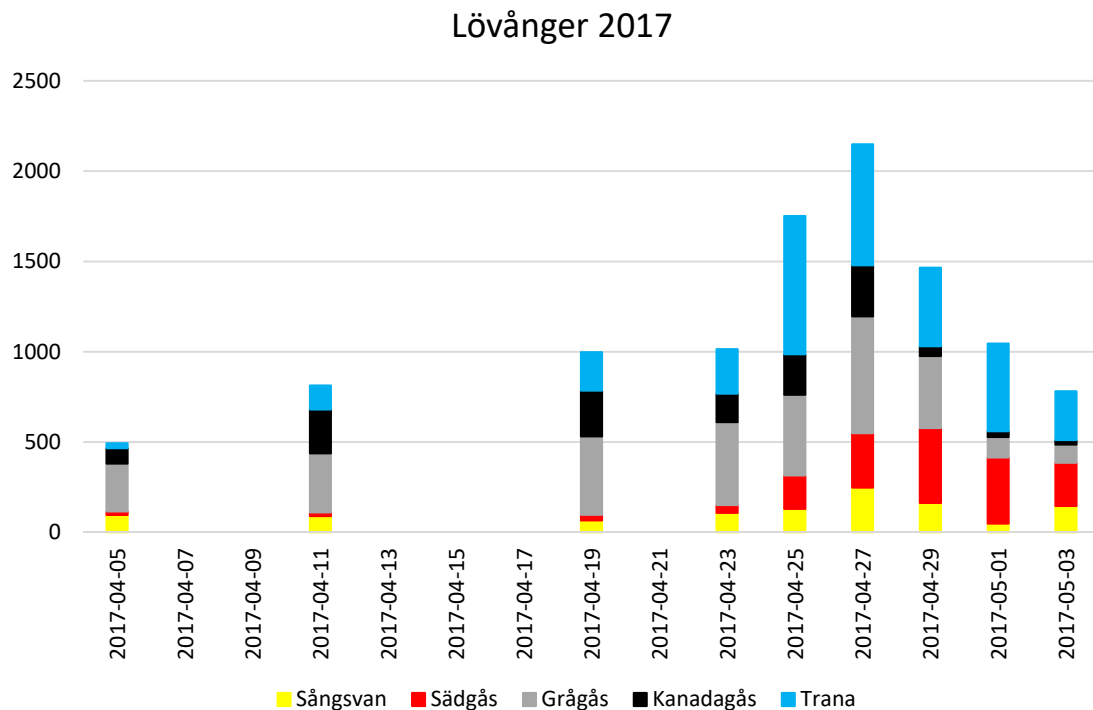
	Sångsvan	Sädgås	Grågås	Kanadagås	Trana	Andra gäss
2016-04-13	469	517	522	138	251	0
2016-04-15	192	69	345	67	74	0
2016-04-17	183	138	255	61	456	0
2016-04-21	73	188	92	16	307	0
2016-04-23	269	265	186	0	292	0
2016-04-27	103	279	107	14	270	1
2016-04-29	93	0	16	10	99	0
2016-05-01	47	0	5	2	18	0
Totalt	1429	1456	1528	308	1767	1

Tabell 7. Antalen av vårrastande svanar, gäss och tranor inräknade inom undersökningsområdet Lövånger våren 2017.

	Sångsvan	Sädgås	Grågås	Kanadagås	Trana	Andra gäss
2017-04-05	96	20	265	85	28	1
2017-04-11	90	20	327	243	134	3
2017-04-19	66	31	434	254	213	2
2017-04-23	108	43	459	158	247	1
2017-04-25	130	185	447	224	766	1
2017-04-27	248	301	647	282	671	1
2017-04-29	163	414	399	54	436	9
2017-05-01	48	366	114	32	486	9
2017-05-03	146	239	101	25	271	4
Totalt	1095	1619	3193	1357	3252	31

Figur 7. Dagssummor av sångsvanar, sädgäss, grågäss, kanadagäss och tranor inom undersökningsområdet Lövånger våren 2016.

Figur 8. Dagssummor av sångsvanar, sädgäss, grågäss, kanadagäss och tranor inom undersökningsområdet Lövånger våren 2017.

4.3. Skellefteå

Förekomsten av vårrastande svanar, gäss och tranor inom undersökningsområdet kring Skellefteå dokumenterades under perioden 10 april – 2 maj 2016 (Tabell 8, Figur 9) samt perioden 2 april – 4 maj 2017 (Tabell 9, Figur 10). I 2016 missades en del av säsongens tidiga inledning vilket troligtvis påverkade registreringen av sångsvanar mest. I 2017 fick räkningarna gå på lågvarv efter ett första inflöde kring 5 april och inflödet tog inte fart på nytt förrän mot slutet av månaden. Generellt var antalen rastande fåglar större i 2017 än i 2016.

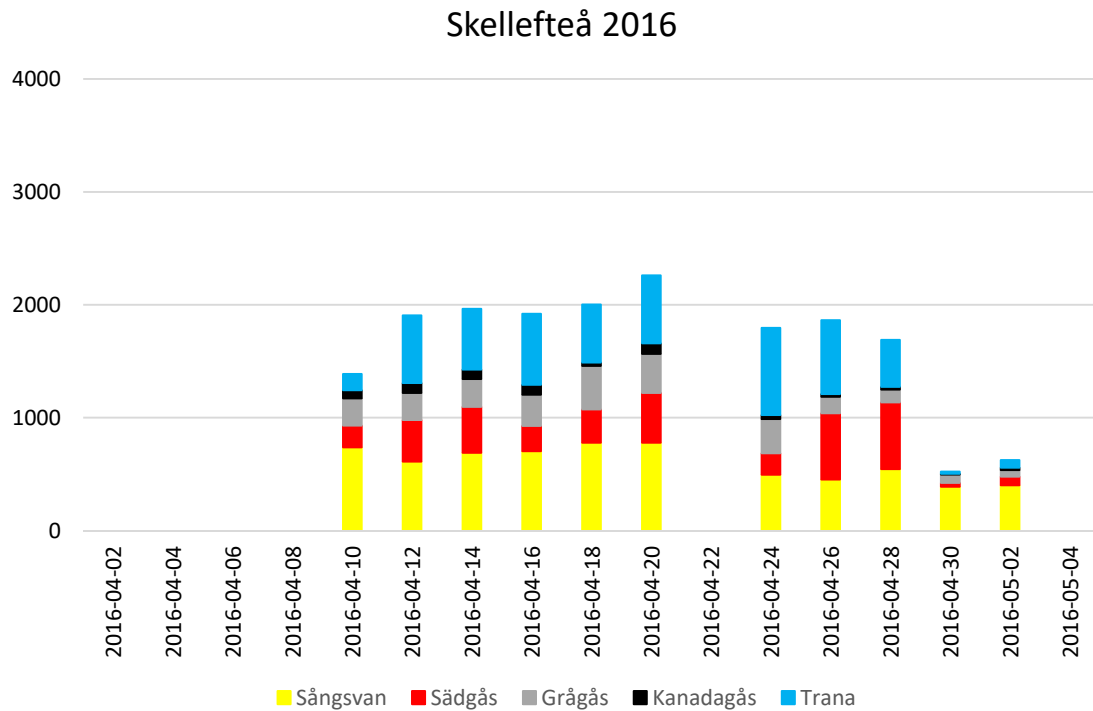
Antalsmässigt dominerade sångsvan och trana skaran av rastande fåglar kring Skellefteå både 2016 och 2017. Andelarna var 37 respektive 28 % i 2016 och 30 respektive 29 % i 2017. Andelen sädgäss var 19 och 17 % för 2016 respektive 2017.

Tabell 8. Antalen av vårrastande svanar, gäss och tranor inräknade inom undersökningsområdet Skellefteå våren 2016.

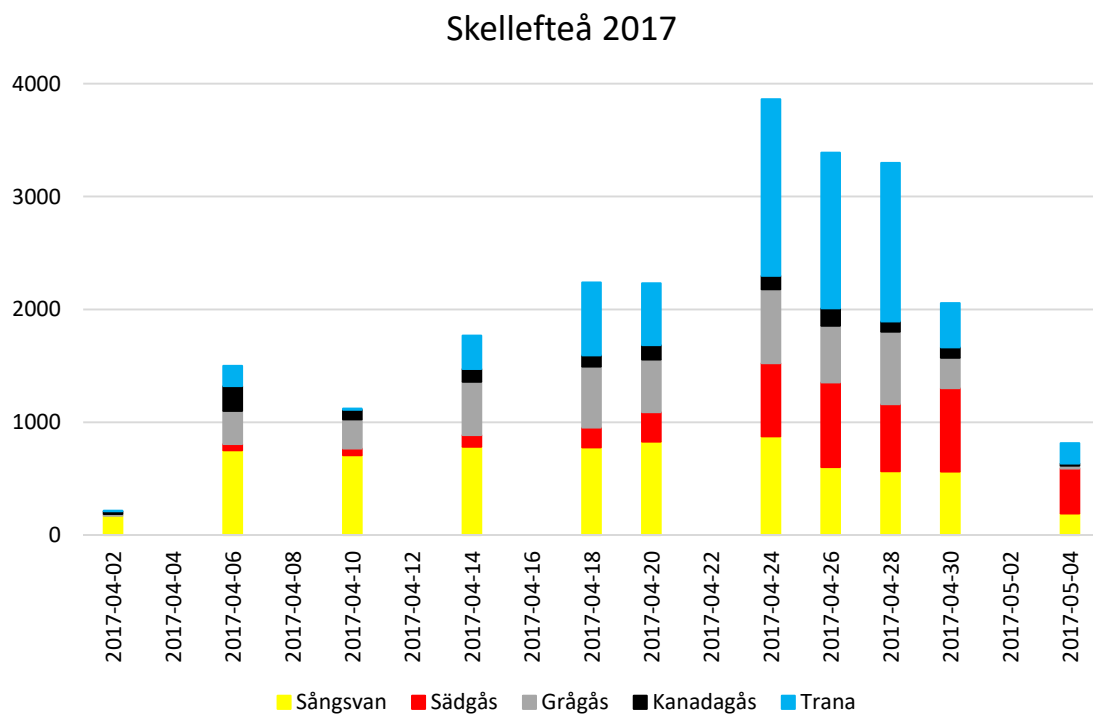
	Sångsvan	Sädgås	Grågås	Kanadagås	Trana	Andra gäss
2016-04-10	737	193	241	72	144	0
2016-04-12	610	369	240	87	600	0
2016-04-14	689	406	247	83	539	0
2016-04-16	703	223	277	88	629	3
2016-04-18	778	295	385	30	515	1
2016-04-20	777	441	346	94	602	1
2016-04-24	494	190	304	35	773	0
2016-04-26	452	587	145	24	656	1
2016-04-28	544	591	114	24	416	2
2016-04-30	388	34	73	7	20	0
2016-05-02	400	77	58	22	68	2
Totalt	6572	3406	2430	566	4962	10

Tabell 9. Antalen av vårrastande svanar, gäss och tranor inräknade inom undersökningsområdet Skellefteå våren 2017.

	Sångsvan	Sädgås	Grågås	Kanadagås	Trana	Andra gäss
2017-04-02	172	0	16	24	5	0
2017-04-06	752	56	293	219	180	0
2017-04-10	708	59	258	86	11	2
2017-04-14	783	104	472	113	297	0
2017-04-18	777	177	539	100	647	3
2017-04-20	828	262	466	127	549	0
2017-04-24	875	649	654	120	1564	8
2017-04-26	603	750	502	155	1379	10
2017-04-28	567	594	641	92	1404	4
2017-04-30	563	739	269	92	393	7
2017-05-04	192	398	26	18	182	7
Totalt	6820	3788	4136	1146	6611	41

Figur 9. Dagssummor av sångsvanar, sädgäss, grågäss, kanadagäss och tranor inom undersökningsområdet Skellefteå våren 2016.

Figur 10. Dagssummor av sångsvanar, sädgäss, grågäss, kanadagäss och tranor inom undersökningsområdet Skellefteå våren 2017.

4.4. Luleå

Förekomsten av vårrastande svanar, gäss och tranor inom undersökningsområdet kring Luleå dokumenterades under perioden 13 april – 4 maj 2016 (Tabell 10, Figur 11) samt perioden 10 april – 14 maj 2017 (Tabell 11, Figur 12). Trots snabb respons på stigande antal rastande fåglar våren 2016 missades den allra första delen av rastperioden. Effekten av detta på det totala antalet inräknade fåglar och på förhållandena mellan arterna är dock antagligen försumbar. Totalt var antalen lägre i 2017 än i 2016, vilket antagligen berodde på ett relativt snabbt genomflöde under den senare säsongen.

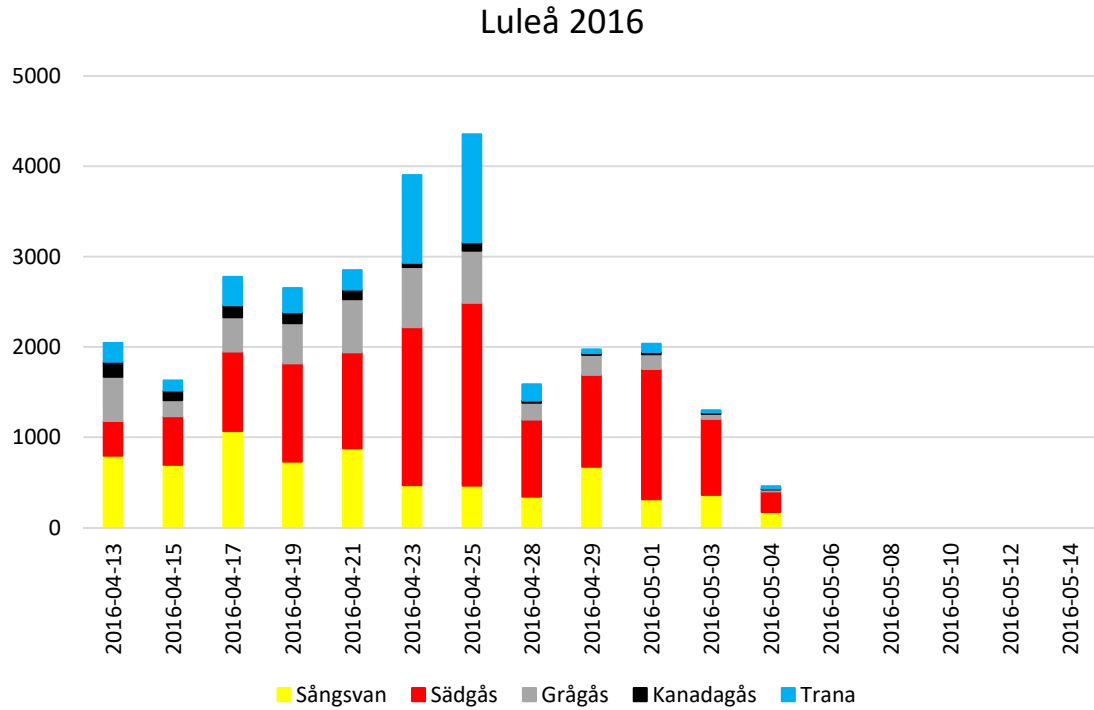
Beståndet av rastande fåglar kring Luleå domineras stort av sädgäss. Deras andel var 44 och 50 % för 2016 respektive 2017. Långt efter följer sångsvan med 25 respektive 18 %.

Tabell 10. Antalen av vårrastande svanar, gäss och tranor inräknade inom undersökningsområdet Luleå våren 2016.

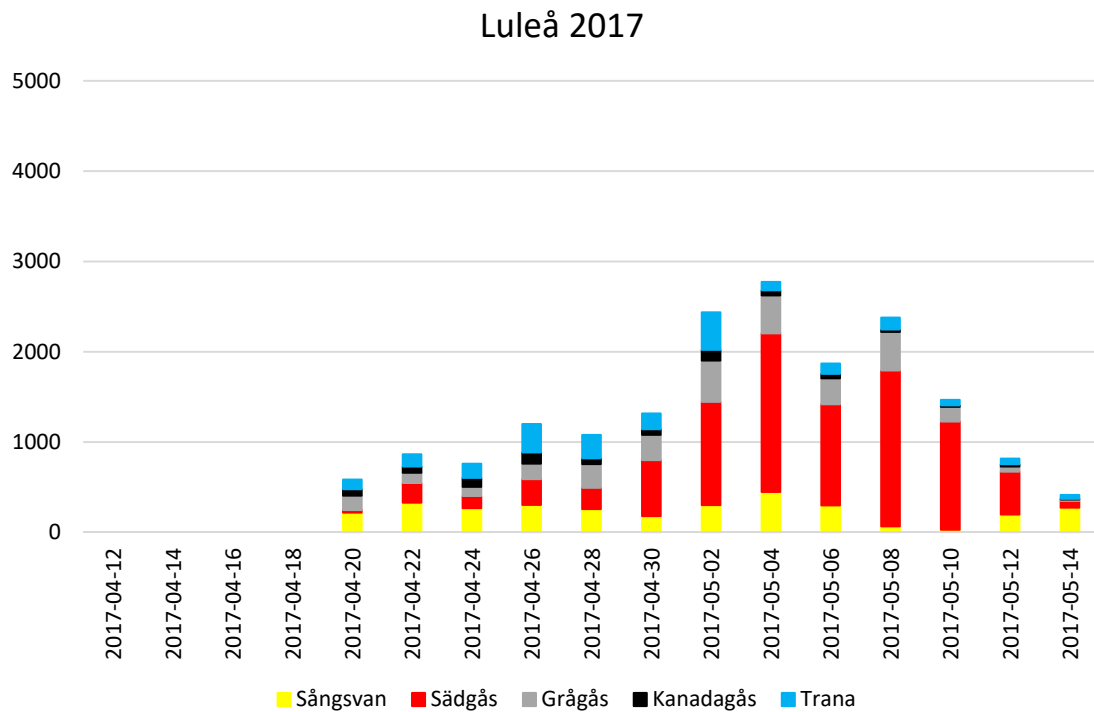
	Sångsvan	Sädgås	Grågås	Kanadagås	Trana	Andra gäss
2016-04-13	795	385	488	168	209	0
2016-04-15	693	539	178	106	113	1
2016-04-17	1067	881	379	133	317	4
2016-04-19	729	1088	446	119	270	1
2016-04-21	877	1063	588	107	216	0
2016-04-23	468	1750	666	46	973	0
2016-04-25	463	2025	577	93	1198	3
2016-04-28	342	854	185	24	182	1
2016-04-29	673	1016	222	20	42	0
2016-05-01	312	1444	163	25	92	5
2016-05-03	360	843	54	16	27	0
2016-05-04	171	228	22	9	28	2
Totalt	6950	12116	3968	866	3667	17

Tabell 11. Antalen av vårrastande svanar, gäss och tranor inräknade inom undersökningsområdet Luleå våren 2017.

	Sångsvan	Sädgås	Grågås	Kanadagås	Trana	Andra gäss
2017-04-20	219	28	159	72	108	1
2017-04-22	328	218	114	69	136	0
2017-04-24	268	135	102	98	159	0
2017-04-26	304	286	172	123	316	0
2017-04-28	258	236	262	64	260	0
2017-04-30	179	622	279	62	175	4
2017-05-02	303	1143	456	119	417	5
2017-05-04	448	1755	420	58	94	2
2017-05-06	299	1120	286	51	115	5
2017-05-08	66	1726	428	26	133	5
2017-05-10	30	1198	162	16	62	5
2017-05-12	197	476	56	25	64	6
2017-05-14	274	75	15	8	43	1
Totalt	3173	9018	2911	791	2082	34

Figur 11. Dagssummor av sångsvanar, sädgäss, grågäss, kanadagäss och tranor inom undersökningsområdet Luleå våren 2016.

Figur 12. Dagssummor av sångsvanar, sädgäss, grågäss, kanadagäss och tranor inom undersökningsområdet Luleå våren 2017.

4.5. Observationer av övriga gås- och svanarter

Observationerna av ovanliga gås- och svanarter gjorda under varannandagsräkningarna 2016 och 2017 finns sammanfattade i Tabell 12 och 13. Totalt utgjorde den totala andelen av dessa ovanliga arter 0,05 % i 2016 och 0,2 % i 2017. Notera dessutom att en hel del av dessa med all sannolikhet har räknats mer än en gång. T.ex. blågåsen (en variant av snögås) som sågs i Skellefteåtrakten resulterade i två observationer under två på varandra följande varannandagsräkningar. Samma blågåås hade för övrigt rastat i Umedeltat tidigare.

Inga andra svanarter än sångsvan noterades. Bland gässen dominerade spetsbergsgässen vars antal var betydligt större under 2017 än 2016. Denna art ökar generellt i antal längs Norrlandskusten under våren (och i hela Sverige sammanlagt) men redovisade antalen för 2016 var lägre än ”normalt” snarare än att skillnaden mellan 2016 och 2017 speglar den uppåtgående trenden. Redovisade antalen för vitkindad gås är fortfarande låga mot bakgrund av artens snabba expansion längs Norrlandskusten. Hösten 2017 inräknade jag drygt 500 individer på Röbacksslätten utanför Umeå. Att fjällgäss endast noterades från trakterna kring Luleå är lite förvånande då markerna utanför byn Lövånger är ett vanligt tillhåll för vårastande fjällgäss. Dessa stannar dock ofta endast en kort period i slutet av säsongen och är relativt lätta att missa. Antalet hybrider mellan kanadagås och grågås ökar också stadigt i takt med att häckningsbestånden blir allt tätare. Avslutningsvis är det värt att påminna om att udda arter/hybrider lätt blir kraftigt underskattade i räkningar av detta slag då stora mängder rastande fåglar ska artbestämmas på kort tid, delvist under sub-optimala observationsförhållanden.

Tabell 12. Observationer av andra gåsararter under 2016-års varannandagsräkningar.

Observera att materialet innehåller åtskillga individer som räknats flera gånger.

Art	Lövånger	Skellefteå	Luleå
Fjällgås	0	0	4
Bläsgås	0	2	2
Spetsbergsgås	1	8	7
Vitkindad gås	0	0	3
Hybrid kanada x grågås	0	0	1

Tabell 13. Observationer av andra gåsararter under 2017-års varannandagsräkningar.

Observera att materialet innehåller åtskillga individer som räknats flera gånger.

Art	Lövånger	Skellefteå	Luleå
Fjällgås	0	0	8
Bläsgås	6	4	0
Spetsbergsgås	20	31	24
Vitkindad gås	0	0	1
Blågås (snögås)	0	2	0
Hybrid kanada x grågås	5	4	1

7. Referenser

- de Jong, A. 2012. Plan för övervakning av vårrastande gäss, svanar och tranor i Norrbottens och Västerbottens kustland. Förslag till Trafikverket och länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten (2013-04-06). Inst. för Vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå. Stencil. 3 pp.
- de Jong, A. 2014A. Övervakning av vårrastande gäss, svanar och tranor i Norrbottens och Västerbottens kustland 2012. Inst. för Vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå, rapport 51.
- de Jong, A. 2014B. Övervakning av vårrastande gäss, svanar och tranor i Västerbottens kustland 2013. Inst. för Vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå, rapport 53.
- de Jong, A. 2014C. Övervakning av vårrastande gäss, svanar och tranor i Norrbottens och Västerbottens kustland 2013. Inst. för Vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå, rapport 52.
- de Jong, A., Heinicke, T., Aarvak, T. & Øien, I.J. 2013. Movements of Tundra Bean Goose neckbanded in northern Scandinavia. *Ornis Norvegica* 36: 28-31.
- Green, M., Haas, F. & Lindström, Å. 2017. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2016. Rapport, Biologiska institutionen, Lunds Universitet.
- Heinicke, T. & de Jong, A., 2013. Tundra Bean Geese *Anser fabalis rossicus* in central and southern Sweden autumn 2009 – spring 2012. *Ornis Norvegica* 36: 32-37.
- Sjöberg, K. & de Jong, A. 2014. Fågelstudier 2009 med anledning av Botniabanans dragning över Umeälvens mynningsområde. Inst. f Vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå, rapport 30.